LUNDS UNIVERSITET

Äldre med skadligt bruk och beroende – hur möter vi utmaningen?

HÅKAN JÖNSON

RESEARCH REPORTS IN SOCIAL WORK 2019:11
School of Social Work
Lund University
Äldre hemtjänstmottagare med missbruksproblem
Förekomst, erfarenheter, svårigheter
HÅKAN JÖNSON, NORA GERMUNDSSON OCH TOVE HARNETT
SOCIALHÖGSKOLAN | LUNDS UNIVERSITET

RESEARCH REPORTS IN SOCIAL WORK 2023:7
School of Social Work
Lund University
Specialiserade boenden för äldre med långvarig missbruksproblematik
Lärdomar, utmaningar och rekommendationer
HÅKAN JÖNSON OCH TOVE HARNETT

Organisatoriska utmaningar

En grupp som faller mellan stolarna

Uppgivenhet, frustration, etisk stress

Oklart vad som ska räknas som bra utfall för verksamheter

Ålderism

Flera olika problem

Personer som har omfattande och långvariga problem, med tidigare behandlingsinsatser, hemlöshet etc.

Personer som ökat användningen av alkohol i och med pensioneringen (socialt drickande, ofta i par) - riskdrickande.

Personer som dricker alkohol (bag in box exempelvis) av tristess eller på grund av ångest eller sorg.

Personer som lever med psykisk ohälsa, där det också kan förekomma alkohol, tabletter och narkotika som del av problematiken.

Behandlingsprognos

Ålder i sig försämrar inte möjligheten till lyckat utfall i behandling.

För vissa personer kan ett eller ett par samtal om risker och hälsoproblem leda till en förändring av konsumtionen.

Personer som har långvariga och omfattande problem, med ett svagt socialt nätverk har en sämre behandlingsprognos.

Vi har dock träffat äldre med mycket långvariga och omfattande problem som minskat konsumtionen kraftigt – eftersom deras hälsa påverkas.

Kartläggningar av omfattning - äldreomsorg

2019: ca 7% av de som 50 hemtjänstenheter gav omsorg bedömdes ha ett problematiskt bruk av alkohol, eller mediciner och droger. Omräknat på hela populationen med hemtjänst ca 10.000 personer.

Socialstyrelsens kartläggning – personer med hemtjänst och en alkoholdiagnos år 2023 = 6.168 personer (jfr 3.555 år 2014).

En nuvarande pågående kartläggning av 20 hemtjänstenheter och 20 boenden i fem olika länder.

Äldreomsorgen ej anpassad för personer med beroendeproblem

- Organisation och personal saknar ofta kompetens
- Minutstyrning som bygger på samma behov varje dag
- Många olika personal
- Risk att andra aktörer backar

Beroendeenheter ovilliga att arbeta med äldre – vill satsa på de yngre

- ”Gränsen mellan socialpsykiatri och missbruksenhet utgick från klientens problematik, medan gränsen mellan vuxenenhet och äldreomsorg utgick från om klientens ålder, oavsett vilken problematik hen hade. En avgörande faktor blev istället om klienten fyllt 65 år eller inte” (Karlsson, 2023, s 14).

Hemtjänst: Vilken kompetens finns?

- Få enheter har utbildning i dessa frågor
- Det som efterfrågas: bemötande i svåra situationer.
  - Utbilda alla eller låta några specialisera sig?
  - Risk att hemtjänstens uppdrag expanderas…
- Att ha specialenheter som kan utbilda och handleda.

Harm reduction – fokus på att minska skador

Utifrån pragmatiska motiv – vissa personer kommer inte vilja/klara att sluta använda alkohol och droger och detta måste accepteras.

Etiska motiv – respekt för självbestämmandet. Vi ska inte tvinga människor till förändring (utom när det är fara för livet).

Motiv om behandlingsutfall – genom att minska skador och bygga positiva relationer kan vi få människor att själva välja en bättre livsstil.

Harm reduction i praktiken

- Att få i sig mat/näring minskar risken för skador (samt att inte dricka på fastande mage)
- Att få i sig vätska – vatten, saft etc. – minskar risken för skador.
- Att undvika fall
- Att bli medveten om risker med att kombinera alkohol och vissa mediciner.
- Att välja svagare alkohol och skjuta på användningen till senare på dagen.
- Att identifiera meningsfulla aktiviteter
- Göra överenskommelser när man är nykter

Specialiserade insatser för målgruppen

Äldreboenden (typ Kallebäck, Bergsjöhöjd)

Stödboenden

Specialiserad hemtjänst

Specialiserad hemtjänst

Hög flexibilitet och möjligheter att anpassa arbetet utifrån skiftande behov.

Hög kontinuitet: Personalen går till få personer och starka relationer utvecklas.

Specialisering – en väg till högre status inom omsorgsyrken?

De fick årets psykatripris i Skellefteå: "Överlyckliga"

Jan Sundström, vårdutvecklare på psykatrikliniken, delade ut årets psykatripris till Moa-gruppen.
Foto: Robin Lindgren

NORDHARM ett projekt som finansieras av NordForsk

- Projekthemsida

- Intresselista